

82.

Bölüm

COVID-19 GÜNCEL AŞILAMA PROGRAMLARI

Esra ÖZSOY KAYAOKAY¹

GİRİŞ

Aşılanma programları ülkelerin kendi yaş dağılımı, mevcut hastalık yükü, ölümlerin hangi gruplarda yoğunlaştığı, soğuk zincir ihtiyacı gibi birçok değişkene bağlı olarak belirlenmektedir. COVID-19 pandemisinde tüm dünyada aşı kısıtlılığı nedeniyle öncelikli grupların belirlenmesi ihtiyacı doğmuştur.

AŞILAMA STRATEJİLERİ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Amerika Birleşik Devletleri Aşı Uygulamaları Tavsiye Kurulu (ACIP) gibi kuruluşlar etik prensipler ile aşı temin durumu ve hastalık yaygınlığına bağlı olarak ülkeler için çeşitli strateji modelleri önerdiler.^(1,2)

ACIP sağlık çalışanları, riskli meslek grupları, yüksek riskli hastalıkları olan yetişkinler ve 65 yaş ve üstü yetişkinlerden oluşan dört majör risk grubu belirlemiştir. İlk aşamada; sağlık personeli ve bakım evi sakinleri aşılanması önerilmektedir. İkinci aşama; 75 yaş ve üzeri kişileri ve yüksek riskli hizmet sektörü çalışanları (örneğin, itfaiyeciler ve kolluk kuvvetleri) içerir. Üçüncü aşama; 65-74 yaş arası kişileri, 16-64 yaşları arasındaki yüksek riskli hastalıkları olan kişileri ve diğer çalışanları içerir.⁽¹⁾

DSÖ; üç farklı hastalık yayılım modeli (toplumda yayılım, sporadik yayılım ve yayılımın

olmaması) ile üç farklı aşılanma oranını (toplumun %1-10, %11-20 ve %21-50'sinin aşılanması) koşullarına göre farklı senaryolar belirlemiştir. (2) DSÖ raporuna göre toplumda yayılımın devam ettiği koşullarda;

1. Eğer toplumun %1-10'u aşılanabilecekse yüksek riskli sağlık personelinin ve yüksek riskli tıbbi durumları olan ileri yaş kişilerin önceliklendirilmesi önerilmektedir.
2. Aşılanabilirlik oranı %11-20'e çıktığında ek olarak ilk grupta yer almayan ileri yaş bireylerin, ağır hastalık açısından riskli olabilecek hastalıkları olan bireylerin, orta riskli sağlık personelinin, göçmenler ve evsizler gibi hassas popülasyonların ve yüksek riskli eğitim çalışanların öncelikli olarak aşılanması önerilmektedir.
3. Aşılanma oranı %21-50'ye çıktığında ise, ilk gruplara ek olarak, diğer sağlık çalışanları ve eğitim personellerinin, sağlık ve eğitim sektörleri haricinde belirlenen kritik meslek gruplarının, gebelerin, aşı üretiminde çalışan personelin ve diğer meslek gruplarının aşılanması önerilmektedir.⁽²⁾

Sporadik vakaların görüldüğü ya da toplumda enfeksiyonun kontrol altına alındığı durumlarda ise bir miktar aşının olası lokal salgınlarda kullanılması için saklanması önerilmiştir. Bu durumda da hastalığın yayılımına neden olabilecek

¹ Uzm. Dr. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesi, esraozsoy09@gmail.com

Koruma Merkezleri (CDC) önerisiyle 65 yaş üstü bireylerin aşılmasına başlandı. Aşı temini arttıkça yaş gruplar genişletildi. BioNTech/Pfizer aşısı Mayıs 2021 itibariyle ABD Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) tarafından onaylandı. Güncel ABD aşılama programında 12 yaş üzerinde Pfizer/BioNTech, 18 yaş üzerinde Moderna ve Janssen aşıları kullanılmaktadır. Ağustos 2021 sonu itibariyle ABD’de tam doz aşılanan popülasyon %52 olarak açıklanmıştır. Toplam yapılan uygulanan aşı dozu 366 milyonu aşmıştır. ⁽⁸⁾

İSRAİL VE ÇİN AŞILAMA PROGRAMI

İsrail dünyada aşılama programında nüfusuna oranla en fazla aşı oranına en hızlı ulaşan ülke olmuştur. Ülkede COVID-19’a karşı bağışıklama programı 20 Aralık 2020’de başladı. ⁽⁹⁾ BioNTech-Pfizer aşısı kullanıldı ve programın ilk günlerinde 60 yaş ve üzeri, bakımevi sakinleri, sağlık çalışanları ve eşlik eden hastalığı olan bireylere öncelik verildi. 12 Ocak’ta 55 yaş üzeri, 4 Şubat’ta da 16 yaş ve üzeri tüm bireyler aşı programına alındı. ^(10,11) 3 Mart’tan itibaren ise hastalığı geçiren kişilere, hastalıktan 3 ay sonra tek doz aşı uygulaması başladı. ⁽¹²⁾ Ağustos 2021 sonu itibariyle İsrail’de tam doz aşılanan popülasyon %60,4 olarak açıklanmıştır. Ülke genelinde toplam 13,3 milyon doz aşı uygulanmıştır. ⁽¹³⁾

Pandeminin başladığı Çin’de aşılama inaktif virüs aşıları ile 15 Aralık 2020’de başladı. Sağlık çalışanları ve bakımevi sakinleri öncelik grubu olarak belirlendi. Aşı üretiminin hızlanmasıyla sağlık dışı kamu hizmet çalışanları ve kademeli olarak yaş grupları programa dahil edildi. Güncel aşılama programında Çin menşeli Sinopharm/Beijing, Sinopharm/Wuhan, Sinovac inaktif virüs aşıları kullanılmaktadır. Çin’de 20 Ağustos 2021 tarihi itibariyle toplam 1.943.323.262 aşı dozu uygulanmıştır. ⁽¹⁴⁾

SONUÇ

Pandeminin kontrol altına alınabilmesi, ölümlerin önüne geçilmesi ve sosyal hayatın normalleşmesi etkili aşılama programları ile mümkün olacaktır. Ülkelerin yüksek aşılama yüzdeleri elde etmeleri önemlidir, ancak pandemiye kontrol altına alabilmek için dünya çapında yüksek düzeyde aşılanma sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1: Bell BP, Romero JR, Lee GM. Scientific and ethical principles underlying recommendations from the Advisory Committee on Immunization Practices for COVID-19 vaccination implementation. *Jama*. 2020;324(20):2025-6.
- 2: Omer S, Faden R, Kochhar S, et al. WHO SAGE roadmap for prioritizing uses of COVID-19 vaccines in the context of limited supply. World Health Organization. 2020.
- 3: T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Aşısı Bilgilendirme Platformu. Aşı Uygulanacak Grup Sıralaması (2021) (28/08/2021 tarihinde <https://COVID19asi.saglik.gov.tr/TR-77707/asi-uygulanacak-grup-siralamasi.html> adresinden ulaşılmıştır).
- 4: T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Aşısı Bilgilendirme Platformu. (28/08/2021 tarihinde <https://COVID19asi.saglik.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
- 5: Overview of the implementation of COVID-19 vaccination strategies and vaccine deployment plans in the EU/EEA. European Centre for Disease Prevention and Control, Stockholm, 2021.
- 6: European Medicines Agency. First COVID-19 vaccine approved for children aged 12 to 15 in EU. 28 May 2021.
- 7: ECDC (2021) COVID-19 Vaccine Rollout Overview (Week 33, 2021) (26/08/2021 tarihinde <https://COVID19-vaccine-report.ecdc.europa.eu/> adresinden ulaşılmıştır).
- 8: CDC (2021) Reporting COVID-19 Vaccinations in the United States. (28/08/2021 tarihinde https://COVID.cdc.gov/COVID-data-tracker/#vaccinations_vacc-total-admin-rate-total adresinden ulaşılmıştır).
- 9: Rosen B, Waitzberg R, Israeli A. Israel’s rapid rollout of vaccinations for COVID-19. *Isr. J. Health Policy Res*. 10, 6 (2021). 5. Ministry of Health. Starting Tuesday (12.1.21), insured HMO members 55 years old or older will be vaccinated. <https://www.gov.il/en/departments/news/11012021-01>.
- 10: Ministry of Health. Starting Tuesday (12.1.21), insured HMO members 55 years old or older will be vaccinated. (23/08/2021 tarihinde <https://www.gov.il/en/departments/news/11012021-01> adresinden ulaşılmıştır).
- 11: Ministry of Health. Back to Life: Vaccines for Coronavirus. <https://govextra.gov.il/ministryof-health/>

- COVID19-vaccine/home-en/?gclid=Cj0KCQiA6t6A-BhMARIsAONIYyw5SleaB9_2PcjHXz6rvNrFittCU-uIG9tqa0Aqq7IEXvBizn xo0- kAaAvDvEALw_wcB
- 12: Ministry of Health. Operation 'Hozrim LeHayim' expands. <https://www.gov.il/en/departments/news/03022021-01>
 - 13: Our World in Data. Statistics and Research Coronavirus (COVID-19) Vaccinations. (24/08/2021 tarihinde https://ourworldindata.org/COVID-vaccinations?country=OWID_WRL adresinden ulaşılmıştır).
 - 14: National Health Commission of the People's Republic of China “新冠病毒疫苗接种情况”. (25 Haziran 2021 tarihinde www.nhc.gov.cn adresinden ulaşılmıştır).